трьох тисяч.

ТАЛАНТИ І МУЗИ

Особливе мистецтво, не для всіх

Рівненський музикант, який грав у рок-гурті, розповів, чому став лірником

Андрій Ляшук із Рівного не схожий на традиційного лірника, який мандрує зі своїм інструментом прилеглими селами. Та він і не має таким бути, адже Андрій – сучасний лірник, чи то пак реконструктор лірницької традиції, яка проіснувала на його рідній Волині найдовше порівняно з іншими регіонами України. Окрім ліри, яку вважає провідною для себе, чоловік грає на багатьох музичних інструментах та виготовляє їх власноруч.

Потяг до музики Андрій відчув ще у дитинстві. Тоді живий спів і гру музикантів можна було почути у селах на святах та гуляннях. У музичній школі хлопець навчився грати на баяні, який, зізнається, не дуже любив, проте навчався сумлінно. Справжня ж пристрасть до музики прокинулася у 20-річному віці, коли Андрій зацікавився фольклором. Згодом юний музикант почав колекціонувати музичні інструменти і навіть самостійно їх виготовляти.

Навчаючись у Рівненському інституті культури, Андрій разом із одногрупниками заснував рок-гурт «Chant Moulin», який здобув неабияку популярність серед прогресивної молоді. У музику гурту Андрій додавав етномотиви, які теж набирали обертів у незалежній державі:

У 2010 році, почувши записи останнього лірника Волині Івана Власюка, музикант вирішив остаточно зосередитися на лірницькій філософії:

– Коли я взяв перший раз до рук ліру, мене це захопило настільки, що я почав на ній грати, почав це досліджувати, шукати.

Лірництво на Волині

Те, що мультиінструменталіст Андрій обрав саме ліру центральним інструментом для своєї подальшої творчості, було не лише усвідомленим вибором, а й зумовлено його місцем проживання. Річ у тім, що саме на Волинському Поліссі традиція лірництва зберігалася в Україні найдовше – аж до 1960-х років, тоді як у решті регіонів практично занепала після 1930-х через утиски радянської влади.

Загалом же на території України ліра з'явилася орієнтовно у XVI сторіччі, прийшовши до нас із Європи. У XIX столітті мистецтво мандрівних співців сягнуло розквіту на українських теренах, хоча за поширенням і популярністю ліра дещо поступалася кобзі та бандурі. Утім, з приходом більшовиків, лірники й кобзарі, увічнені українськими письменниками як народні співці-рапсоди (так у Давній Греції називали виконавців епічних пісень), опинилися у немилості. Традиція лірництва поступово згорталася і була остаточно знищена у репресивних тридцятих.

Але деякі лірники, як-от згаданий Іван Власюк, пронесли це мистецтво майже через усе XX століття.

Співці та ліри

– Лірництво – це передусім філософія, переконаний Андрій. – Вважалося, якщо людина незряча, то вона бачить дещо глибше за інших, а своєю грою на лірі може навіть лікувати. Композиції, які виконували на лірі, здебільшого мали релігійний контекст, тому лірника дуже часто сприймали певною мірою як пророка, служителя Бога. На сім'ю, до якої приходив такий співак, чекало благословення, а у польській традиції гарним звичаєм було запросити мандрівного виконавця на весілля.

Хоч у радянські часи лірників поступово витіснили, на Волині місцева влада та правоохоронці часто закривали очі на їхні виступи навіть у часи брежнєвського застою. Таке ставлення Андрій пояснює повагою до їхньої діяльності, яка подекуди межувала з забобоном, адже вважалося, що образити лірника – то гріх.

Сучасне лірництво

Андрій має кілька лір. Традиційною музикант називає копію ліри Івана Власюка, яку йому виготовив майстер із Луцька Віктор Іщук. Оригінал зберігається у фондах Державного музею театрального, музичного та кіномистецтва України у Києві. Дещо вже більш осучаснену версію ліри Андрій отримав від польського майстра Станіслава Ногайя. На ній можна експериментувати та грати одночасно з іншими інструментами, тож для виступів на концертах та фестивалях цей варіант підходить найкраще. Сам митець ліри не виготовляє, але зазвичай удосконалює їх.

Андрій Ляшук не лише грає на лірі, а й популяризує її, як реконструктор традиції, усіма можливими способами, бере активну участь у фестивалях, концертах та просвітницьких заходах як в Україні, так і за її межами.

У Рівному вже кілька років поспіль відбувається один із наймасштабніших лірницьких фестивалів в Україні «Лірницька Покрова», – розказує Андрій, згадуючи про останню імпрезу:

– Окрім українців, були лірники з Польщі та з Білорусі. Ми вирішили на історичній Волині цю традицію більше, ширше вивчати.

За кордоном творчість українських лірників користується популярністю лише там, де можуть бодай частково зрозуміти сенс почутого, наприклад, у Польщі. А от у Німеччині чи Швейцарії, де Андрій виступав, інтерес вже не такий сильний, зізнається він.

Як і багато інших традицій, які були штучно перервані радянською владою, українське лірництво переживає нині певне відродження, але вже не як вияв народної культури, а радше навпаки: як елітарне мистецтво для освіченої аудиторії, яка добре знається на власних коренях.

Митець переконаний, що гнатися за трендами не потрібно, набагато цінніше займатися тим, до чого душа лежить, і саме цю ідею він прагне транслювати через гру на лірі. Відродження традиції лірництва полягає не в тому, аби долучити до цього якомога більше людей, а щоб залишатися тими самими просвітниками сучасності.

– На певному етапі лірницька традиція мусила якось видозмінитись. Ми – свого роду реконструктори, які займаються передачею інформації. Ми розповідаємо людям про те, що таке було – граємо, виконуємо.

https://ukrainer.net/